

Το γόνατο ως στόχος ρευματικών νοσημάτων

Χ. Μ. Μουτσόπουλος

*Αντεπιστέλλον μέλος της Ακαδημίας Αθηνών,
Καθηγητής Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών*

Τα ρευματικά νοσήματα είναι ασθένειες που προσβάλλουν πολύ συχνά τον ενήλικο πληθυσμό. Η συχνότητά τους αυξάνεται σημαντικά στα άτομα της τρίτης ηλικίας. Προσβάλλουν, κατεξοχήν, τις περιφερικές αρθρώσεις και τη σπονδυλική στήλη. Η ιατρική κοινότητα ταξινομεί τις αρθρίτιδες είτε με βάση τον αριθμό των προσβεβλημένων αρθρώσεων (μία άρθρωση = μονοαρθρίτιδα (πίνακας 1), λιγότερο από τρεις αρθρώσεις = ολιγοαρθρίτιδα και πολλές αρθρώσεις = πολυαρθρίτιδα (πίνακας 2)) είτε με βάση την παρουσία ή απουσία φλεγμονής που χαρακτηρίζεται από ερυθρότητα, οίδημα και περιορισμό κίνησης της άρθρωσης. Το γόνατο είναι μια από τις πιο συχνά προσβαλλόμενες από αρθρίτιδα άρθρωση. Οξεία φλεγμονώδη μονοαρθρίτιδα του γόνατος προκαλούν κοινά μικρόβια όπως ο σταφυλόκοκκος (σηπτική αρθρίτιδα) και ειδικά μικρόβια όπως τα μυκοβακτηρίδια της φυματίωσης και η βρουκέλλα (μελιταίος πυρετός). Επίσης, οξεία μονοαρθρίτιδα δημιουργεί η εναπόθεση στην άρθρωση κρυστάλλων όπως του ουρικού μονονατρίου στην ουρική αρθρίτιδα ή του πυροφωσφορικού ασβεστίου στη ψευδοουρική αρθρίτιδα.

Συχνή αιτία αρθρίτιδας του γόνατος χωρίς φλεγμονή, είναι η οστεοαρθρίτιδα (εκφυλιστική αρθρίτιδα) που αποτελεί τη δεύτερη αιτία δυσλειτουργίας στους ηλικιωμένους. Στη νοσηρή αυτή οντότητα παρατηρείται προϊούσα απώλεια του αρθρικού χόνδρου, πάχυνση και παραγωγή νέου υποχόνδριου οστού που ονομάζεται οστεόφυτο. Η βλάβη αυτή οδηγεί στην καταστροφή της άρθρωσης και σε αναπηρία. Η οστεοαρθρίτιδα του γόνατος εκδηλώνεται με πόνο και περιορισμό της κινητικότητας και της ικανότητας του ατόμου για βάδιση.

Άλλες αιτίες που μιμούνται την αρθρίτιδα του γόνατος είναι η άσηπτη νέκρωση, η διαχωριστική οστεοαρθρίτιδα και η λαχνοοζώδης υμενίτιδα (πίνακας 3). Στο πλαίσιο της πολυαρθρίτιδας, αρθρίτιδα του γόνατος εμφανίζεται είτε ως αποτέλεσμα οξείας ιογενούς ή μικροβιακής λοίμωξης είτε λόγω χρόνιας φλεγμονώδους συστηματικής αυτοάνοσης ασθένειας όπως είναι η ρευματοειδής αρθρίτιδα, οι οροαρνητικές αρθρίτιδες, ο συστηματικός ερυθηματώδης λύκος και οι αγγειίτιδες. Τα νοσήματα αυτά χαρακτηρίζονται από στροφή του ανοσολογικού (αμυντικού) συστήματός μας κατά δικών μας πρωτεϊνών του κυττάρου είτε υπό μορφή αντισωμάτων (αυτοαντισωμάτων) είτε υπό μορφή ενεργοποιημένων ανοσολογικών κυττάρων που διηθούν και καταστρέφουν δικούς μας ιστούς και όργανα.

Οι νοσηρές αυτές καταστάσεις προσβάλλουν συνήθως νέα άτομα, περισσότερες γυναίκες από ότι άνδρες, και έχουν παγκόσμια κατανομή. Στα νοσήματα αυτά προσβάλλονται συνήθως και οι δύο αρθρώσεις του γόνατος και συγχρόνως άλλες περιφερικές (αρθρώσεις χεριών και ποδιών) ή και αρθρώσεις της σπονδυλικής στήλης. Το πρότυπο προσβολής των αρθρώσεων διευκολύνει τη διάγνωση διότι, για παράδειγμα, η συμμετρική πολυαρθρίτιδα μικρών και μεγάλων αρθρώσεων συνηγεί υπέρ της διάγνωσης της κλασικής ρευματοειδούς αρθρίτιδας ενώ η ασύμμετρη προσβολή λίγων αρθρώσεων, π.χ. ενός αγκώνα, μιας ποδοκνημικής άρθρωσης ή ενός γόνατος με ή χωρίς προσβολή των αρθρώσεων της σπονδυλικής στήλης συνηγεί υπέρ των οροαρνητικών αρθρίτιδων (πίνακας 4).

Χαρακτηριστικό των φλεγμονωδών αρθρώσεων είναι ο πόνος, η πρωινή δυσχέρεια κίνησης και το οίδημα (πρήξιμο) της άρθρωσης. Άτομα με τα νοσήματα αυτά μπορούν να εκδηλώσουν συμπτώματα και από άλλα όργανα του οργανισμού όπως το δέρμα, τα μάτια, οι πνεύμονες, τα νεφρά κ.ά. Για τη βοήθεια του κλινικού γιατρού, στον πίνακα 5 παραθέτω σημεία που πηγάζουν από

τη λήψη του καλού ιστορικού και βοηθούν στην εντόπιση της αιτιολογίας του πάσχοντος γόνατος ή γονάτων.

Συμπερασματικά, η προσβολή του γόνατος από μία νόσο, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται από τον γιατρό και τον ασθενή με λεπτομερές ιατρικό ιστορικό και ενδελεχή κλινική εξέταση όλων των συστημάτων του οργανισμού έτσι ώστε να αποκλειστεί η προσβολή άλλων αρθρώσεων ή η προσβολή άλλων οργάνων ή συστημάτων του ανθρώπινου σώματος. Επισημαίνω, τέλος, ότι είναι σημαντικό να τίθεται πρώιμα η διάγνωση των καταστάσεων αυτών έτσι ώστε να αρχίζει γρήγορα και αποτελεσματικά η θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μονοαρθρίτιδα - Ταξινόμηση

Φλεγμονώδης

- ✓ Λοιμώδης
- ✓ Κρυσταλλογενής
- ✓ Μονοαρθρική εκδήλωση συστηματικού νοσήματος
 - Ρευματοειδής αρθρίτιδα (ΡΑ)
 - Συστηματικός Ερυθηματώδης Λύκος (ΣΕΛ)
 - Οροαρνητικές αρθρίτιδες

Μη Φλεγμονώδης

- ✓ Τραύμα
- ✓ Οστεοαρθρίτιδα
- ✓ Οστεονέκρωση
- ✓ Όγκοι
 - Καλοήθεις όγκοι
 - Κακοήθεις όγκοι

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Φλεγμονώδης Πολυαρθρίτιδα – Ταξινόμηση

Οξεία

- ✓ Ιοί
 - Παρβοϊός Β19
 - Ιός Ερυθράς
 - Ιοί Ηπατίτιδας Β & C
- ✓ Ρευματικός πυρετός
- ✓ Γονοκοκκική αρθρίτιδα
- ✓ Οικογενής Μεσογειακός πυρετός

Υποξεία-Χρόνια

- ✓ ΡΑ
- ✓ Οροαρνητικές αρθρίτιδες
 - Μεταλοιμώδης
 - Ψωριασική
 - Αγκυλοποιητική
 - Εντεροπαθητική
 - Νεανική ΡΑ των ενηλίκων
- ✓ Συστηματικά νοσήματα (ΣΕΛ-Αγγειίτιδα)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Καταστάσεις που μιμούνται την αρθρίτιδα του γόνατος

-
- ✓ Κάταγμα
 - ✓ Ρήξη επιγονατίου τένοντα
 - ✓ Ιγνυακή κύστη
 - ✓ Άσθητη νέκρωση
 - ✓ Διαχωριστική Οστεοχονδρίτιδα
 - ✓ Νόσος Osgood-Schlatter
 - ✓ Υπερτροφική οστεοαρθροπάθεια
 - ✓ Λαχνοοζώδης υμενίτιδα
 - ✓ Χονδρομάτωση υμένα
 - ✓ Νόσος Paget
 - ✓ Νευροπαθητική Αρθροπάθεια

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Οροαρνητικές Αρθρίτιδες

Μεταλοιμώδης, ψωριασική, αγκυλοποιητική σπονδυλοαρθρίτιδα, εντεροπαθητική (Νόσος Crohn ή ελκώδης κολίτιδα), νεανική ρευματοειδής αρθρίτιδα

- ✓ Χαρακτηριστικά:
 - Φλεγμονή αξονικού σκελετού
 - Ασύμμετρα περιφερική ολιγοαρθρίτιδα (συνήθως)
- ✓ Απουσία ρευματοειδούς παράγοντα
- ✓ Παρουσία HLA-B27

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Αρθρίτιδα γόνατος – Σημεία κατά τη λήψη του ιστορικού

- ✓ Οξύ άλγος (λεπτά);
 - Κάταγμα
 - Τραύμα
- ✓ Έναρξη σε λίγες ώρες ή 1-2 ημέρες;
 - Λοιμώδεις αρθρίτιδες
 - Φλεγμονώδεις αρθρίτιδες
 - Κρυσταλλογενείς αρθρίτιδες
- ✓ Ιστορικό ενδοφλέβιας χρήσης ναρκωτικών ή πρόσφατη λοίμωξη;
 - Σηπτική αρθρίτιδα
- ✓ Παρατεταμένη χρήση κορτικοστεροειδών;
 - Λοίμωξη
 - Οστεονέκρωση
- ✓ Παρόμοια επεισόδια στο παρελθόν;
 - Κρυσταλλογενής αρθρίτιδα
 - Φλεγμονώδης αρθρίτιδα
- ✓ Συμμετρική πολυαρθρίτιδα μικρών και μεγάλων αρθρώσεων PA
- ✓ Συνοδά συμπτώματα από ουροποιογεννητικό, γαστρεντερικό, δέρμα, οφθαλμό:
 - Οροαρνητικές αρθρίτιδες